

per contractum matrimonii, quod nascatur ex concubina, retenta in domo; communior tamen, et verior opinio est, quod sufficiat, quod nascatur ex soluto, et soluta, licet inter eos non sit talis concubitus, ut dicit Gloss. in cap. *innotuit*, de *elect.* ubi Joan. And. et tenet Abb. quem vide in dicto cap. *tanta*; et ista lex non est contraria, neque exigit redentionem in domo: et adde Decium ita consulentem, et allegantem multa, consil. 133.

(9) *Se casa con ella.* Et nota bonam gloss. et expositionem Joan. And. quam ibi posuit, in dict. cap. *tanta*, scilicet, quod tanta est virtus matrimonii, ut qui antea sunt geniti ex quocumque coitu; qui tamen potuerit esse uxorios, si tunc affuisset consensus postea subsequutus post contractum matrimonium quodcumque, etiam alio matrimonio intermedio, item in sanitate, vel in morte, dummodo demus esse matrimonium; legitimi habeantur saltem ex nunc. Et sufficit matrimonium, licet non interveniant dotalia instrumenta, ut hic vides, et notat Abb. in dicto cap. *tanta*, et Doct. communiter, et tenet Bart. in authent. *quibus mod. natur. eff. legit. §. tribus*, collat. 7. Bald. in l. *cum quis*, C. de *natur. liber.* licet in l. *si qua illustris*, C. ad *Orfic.* teneat contrarium, et in l. *cum multæ*, C. de *donat. ante nupt.* Et in tantum etiam hoc procedit, ut sufficiat possibilitas contrahendi matrimonium cum illa tempore natiuitatis filii, licet non fuisset potentia contrahendi tempore conceptionis, secundum Gloss. et Doct. in cap. 2. *qui filii sint legit.* Procedit etiam hoc, etiamsi filius nascatur ex clerico in minoribus constituto, et ex soluta, secundum opin. nem Canonistarum, quibus in hac materia est standum: vide Bart. in l. 1. *et si contra*, C. de *nupt.* et Bald. in §. *naturales*, col. 2. *si de feud. fuer. controu. inter domin. et agnat.* et Bart. in l. 2. D. de *concubin.* qui vult limitare, nisi clericus in minoribus esset beneficiatus: sed contrarium credo, quia, etsi sit beneficiatus, ex quo est tantum in minoribus, potest contrahere matrimonium; et sic filii erunt legitimi. Procedit etiam (ut dixi) etsi contrahatur in mortis articulo matrimonium, Joan. And. ubi supra, et latius in regul. *sine culpa*, in *Mercur. de regul. jur.* lib. 6. Abb. in cap. *commisus*, de *sponsal.* Bald. in dicto §. *naturales*, *si de feud. fuer. controu. inter dom. et agnat.* et in l. *nuper*, C. de *natur. liber.* ubi vide longam additionem: et istud est tenendum, quidquid alias dixerit idem Bald. in l. *eam quam*, col. 7. C. de *fideicommissis*. et in rubr. C. de *privileg. dotis*, col. 2. et in authent. *dos data*, C. de *donat. ante nupt.* et in l. *si quis posthumus*, D. de *liber. et posth.* quia communis opinio est quam dixi, dato, quod non interveniat constitutio dotis, et tenet Alex. in dicta l. *si quis posthumus*, ubi pro limitatione refert notabile dictum Angeli in l. *sed est quæsitum*, D. eod. et in dicta l. *nuper*, videlicet, nisi talis contractus matrimonii fieret in fraudem substituti, quod si esset verum, esset singularis limitatio; Alexand. tamen ibi tenet contrarium, salvat tamen dictum Angeli, ubi ultra fideicommissum aliter naturam de fraude, veluti quia comminatus est substituto, quod illum excluderet; solum autem fideicommissum, secundum eum, non sufficeret ad inducendam præsumptionem: allegat ad hoc notabil. decisionem Joan. Andr. in cap. *in præsentia*, in fin. *de probat.* et cum hoc dicto transit Socin. in l. *sed est quæsitum*, D. de *liber. et posth.* ubi vide circa istum articulum de contrahente in articulo mortis, et finat conclusionem, quod tenet, et filii antea nati legitimantur; limitat tamen tripliciter: una limitatio est supra dicta, et facit ista limitatio ad quæstionem majoris, ut si esset casus, in quo perderetur propter delictum, si illud studiosè committatur animo privandi successorem, quod non præjudicet successoribus, et adde in hoc, quod notat Bald. in cap. 1. §. *aut si libellario*, quibus *mod. feud. amitt.* col. 1. versic. *sed quid si vassallus*. Secundo limitat, quando aliter contrahens in mortis articulo esset ita propè mortem, quod deficeret sensus: nam tunc, cum ex defectu consensus non teneret matrimonium, multo minus filii legitimarentur: allegat cap. *tuæ*, de *sponsal.* et Anton. de Rose. in tractat. *legitimationum*, et alia in proposito. Tercio limitat, quando ex infirmitate causaretur impossibilitas generandi in omnem eventum. Quarto limitat, quando mulier esset talis, cum qua non posset ipse contrahere matrimonium honestè: quia non dicitur fieri posse, quod honestè non potest: allegat Bald. in cap. *illud*, de *presumption.* et alia, cui etiam adde Bartholom. Cepol. cautela 247. ipse tamen in hoc tenet contrarium, et benè, quia, ut dixit Joan. Andr. ubi supra, sufficit ex quocumque coitu, qui posset esse uxorios, si in matrimonium consensissent, filii generentur; et contra Angel. tenet Joan. Lupi de Palac. Rubi. in cap. *per vestras*, *super text.* col. mihi 306. Adde etiam ad prædicta, quod existens in articulo mortis, si-

milis est mortuo, secundum Bald. in authent. *nisi rogati*, ad fin. C. ad *Trebel.* ubi infert ad notabilem quæstionem, et ad dictum Joan. Andr. in dicto cap. *in præsentia*. Nota etiam, quod, etsi testator, vel alius disponens vocet filios legitimos ad maiorem, vel fideicommissum, et de legitimo matrimonio natos, quod etiam venient legitimi per subsequens matrimonium, tanquam nati de legitimo matrimonio, ut tradit Decius in dicto consil. 133. versic. *revocatur in dubium*; verba enim testatoris debent verificari, secundum juris dispositionem. In contrarium tamen vide quoddam consilium Curtii Junior. 64. *in ordine*; sed quod dixi, et dictum Decii credo esse verum: vide quæ latius in hoc dixi in l. 2. tit. 13. 2. Part. Et idem crederem dicendum, si alias matrimonium in facie Ecclesiæ contractum non tenuit, stante aliquo impedimento; si tamen contrahentes, vel unus eorum fuit ignorans, ut in ista lege habetur: nam adhuc filius diceretur de legitimo matrimonio natus, ita, et taliter, quod in eo sibi vendicent locum, et verificentur verba disponentis; et istud videtur tenendum, ut sic disponens referre se velit ad dispositionem juris, secundum quam talis filius est legitimus, ut de legitimo matrimonio; et si contrarium diceretur, sequeretur multæ absurditates: et hoc nota, quia super hoc vidi magnam controversiam in arduissimo negotio cuiusdam majoratus: vide etiam notata in dicto cap. *ex tenore*. Sed quid, si dispositio majoris vocet filios genitos, et natos ex legitimo matrimonio? an sufficeret, quod quis tempore natiuitatis nascatur legitimus ex legitimo matrimonio; licet tempore, quo fuit genitus, hoc abesset? Vide Gloss. cum text. quæ vult, quod non sufficeret, in l. *qui libertinos*, §. *posthumus*, D. de *oper. libert.* quam gloss. cum text. nescio alibi vidisse. Sed pone, quod aliquis contraxit de facto matrimonium cum consanguinea, quam cognovit, et prænantem reddidit, et misit pro dispensatione, et interim condidit testamentum, et fecit maiorem in illum posthumum, si masculus esset: iste habebat filiam ex alia uxore, et ante natiuitatem posthumi venit dispensatio, ita quod filius nascatur legitimus: an succedet in maioria, patre moriente, nullo alio condito testamento? Et videbatur, quod non: quia tempore, quo fecit maiorem, ille posthumus non poterat institui, l. *filius* 28 §. 5. D. de *lib. et posth.* sed contrarium videtur verius per text. in l. *si quis posthumus* 9. in princ. et fin. D. eod. et utrobique vide Bart. ad illud etiam, quod dixi, quod non obstat matrimonium intermedium, si eo dissoluto contrahat quis cum priori concubina, ex qua liberos suscepit: adde Bart. in l. pen. §. *uxor*, D. *solut. matrim.* et in l. *cum decem*, §. fin. D. de *solut.* et in l. pen. 2. col. D. *rem ratam haberi*, et Alex. in l. *Pomponius*, §. *quæsitum*, D. de *acquir. posses.* Adde etiam, quod vulgo conceptus, si per confessionem patris, et matris constat, quod esset eorum filius, quod legitimabitur per subsequens matrimonium, Bald. in l. *eam quam*, col. 6. C. de *fideicommissis*. Nota etiam, quod ista limitatio per subsequens matrimonium penè naturam imitatur, et retro fingit, Bald. in l. *in testamento*, col. fin. C. de *testam. milit.* Succedunt etiam taliter legitimi in feudis, secundum Abb. in dicto cap. *tanta*, ubi et plus voluit, quod admittantur, etiamsi in investitura dicatur, *succedat talis*, et *ex eo legitime descendentes*: licet in hoc contrarium teneat Bald. in §. *naturales*, *si de feudo fuer. controu. inter dom. et agnat.* motus ex eo, quia talia verba ostendunt principium gentituræ, et non est nostrum extendere scripturas. Nota tamen, quod si primogenitus legitimatur per subsequens matrimonium, non præfertur secundo de legitimo matrimonio nato, priusquam primus legitimaretur per subsequens matrimonium, secundum Joan. Andr. in regul. *sine culpa*, de *regul. jur.* lib. 6. in *Mercurial.* de quo vide latè per Joan. Licier in tract. *primogenituræ*, lib. 1. quæst. 14. et per Lucam de Penna in l. fin. C. de *his qui spontè mune. sube.* lib. 10. Nota etiam, quod si mortuo filio naturali, remanente ex eo nepote, pater naturalis accipiat concubinam in uxorem, non poterit talis nepos legitimari: quia talis legitimatio requirit personam filii, ut extendatur ad nepotem, argum. l. *qui libertinos*, §. *posthumus*, D. de *oper. libertor.* Bald. post Guilielm. de Cugn. in l. *benignius*, D. de *legib.* et tradit Decius consil. 345. col. 2. Similiter adde, quod incestuosus non legitimatur per subsequens matrimonium, licet ex dispensatione Papæ sic contractum, Bald. in l. *Paulus*, D. de *statu hom.* et in dicto §. *naturales* ad fin. Et an per matrimonium subsequens legitimetur filius invitus, vide Alberic. et Bald. in dicta l. *benignius*, D. de *legib.* ubi post Guilielmum de Cugneo tenent, quod non; Angel. tamen ibi dicit, hoc esse novum, et quod non est sine dubio, et rectè iudicio meo: nam ex quo ministerio juris in consequentiam matrimonii fiat ista legitimatio, non debet attendi, an

filius sit invitus, consentiens, arg. l. 1. in princ. D. de *auctorit. tutor.* §. *tamen generaliter autem allegatus* à Guillelmo in dict. authent. *quibus mod. natur. eff. sui*, multum videtur probare illius opinionem: et idem tenet Paul. de Cast. in dicta l. *benignius*, quando filius esset talis ætatis, qui posset consentire; secus, si esset infans: adverte tamen, an possit dici, quod filius sit legitimus; non tamen redigatur in potestatem patris, si est invitus, ut alias in simili dicit Bald. 1. vol. consil. quod incipit *titulus Principis Achaie*. Ultimo nota, quod licet matrimonium subsequens trahatur retro quoad legitimatorem filiorum; non tamen trahitur retro quoad alia, Bart. in l. *si uxor*, §. *si quis uxorem*, D. de *adult.* Sed quid, si ille, qui habebat filium naturalem, volebat contrahere cum matre, ut illum legitimaret, et succedere posset, in maioria fortè, vel aliis bonis; alter tamen, qui per ejus obitum sperabat succedere in maioria, vel aliis bonis, transportavit ipsam matrem, seu fecit aliud, propter quod impediretur contractus matrimonii, et sic legitimatio cessavit? an sit remedium contra hanc fraudem? Et videtur, quod hæc sit iuxta causam, ut Princeps possit legitimare talem filium naturalem, etiam ad succedendum in maioria, in qua esset cautum, quod non succederet, nisi natus de legitimo matrimonio: vide bonum text. in authent. *quib. mod. natur. eff. legit.* in princ. et in authent. *quib. mod. nat. eff. sui*, §. *si quis ergo*, et vide l. *jure civili*, 24. D. de *condit. et demonstr.*

(10) *E los hijos legitimos.* Concordat cum authent. *ut liberti de cetero*, §. *si quis autem* 3. collat. 6. et adverte, quia ista lex non exigit confectionem nuptialium, et dotium instrumentorum; unde sine eis, ex solo matrimonio competit libertas, et filii legitimantur.

LEY II.—Que pro, e que honrra nasce a losijos, en ser legitimos.

Honrra, con muy grand pro, viene a losijos en ser legitimos. Ca han por ende las honrras (1) de sus padres. E otrosi pueden recibir Dignidad (2), e Orden sagrada de la Iglesia, e las otras honrras seglares (3); e avn heredan a sus padres, e a sus abuelos, e a los otros sus parientes, assi como dize en el Titulo de las herencias; lo que non pueden fazer los otros que non son legitimos (4).

LEX. II. Filius legitimus habet paternos honores, et successiones: et potest ad sacros ordines promoveri, dignitatesque ecclesiasticas, seu honores sæculares habere, quæ illegitimis denegantur. Hoc dicit.

(1) *Las honrras.* Concordat l. *cum legitimæ* 19. ubi Gloss. D. de *statu homin.* et l. *liberos* 10. D. de *senat.* nati tamen ante dignitatem adeptam, non gaudent dignitate paterna, ut in l. *senator* 11. et ibi vide Bart. C. de *dignit.* lib. 12. et vide Gloss. in l. *ne diutius*, et ibi Joan. de Plat. C. de *agricol.* et censil. lib. 11. Glos. etiam in l. *imperialis*, C. de *nupt.* et facit ad quæstionem, an primogenitus Regis, ante adeptum Regnum, succedat in Regno; de quo latè vide per Joann. Cirier. in tract. *primogenituræ*, lib. 1. quæst. 12.

(2) *Dignidad, e Orden sagrada.* Ad quam illegitimi non admittuntur, ut in cap. 1. 2. et 3. et cap. fin. de *filii presbyt.* et in cap. *cum in cunctis* 7. et cap. *innotuit* 20. de *election.*

(3) *Honrras seglares.* Ad quos non admittuntur illegitimi, ut in l. 3. tit. 15. infra eadem *Partida*, et ibi dicam.

(4) *Que non son legitimos.* Ut in authent. *quibus mod. natur. eff. legit.* §. fin. collat. 6. et in authent. *quibus mod. natur. eff. sui*, collat. 7. et l. *qui contra* 4. et l. *si quis incesti* 6. C. de *incest. nup.* et in authent. *ex complexu*, eod. tit. cap. *lato.* et cap. *causam quæ* 4. *qui filii sint legit.* et in authent. *licet* C. de *natur. liber.*

TITULO XIV.

DE LAS OTRAS MUGERES QUE TIENEN LOS OMES, QUE NON SON DE BENDICIONES (a).

Barraganas (1) defiende Santa Iglesia (2), que non tenga ningun Christiano, porque bien con ellas en pe-

cado mortal (3) (b). Pero los Sabios antiguos que fizieron las leyes, consentieronles, que algunos las pudiesen auer sin pena temporal (4): porque touieron que era menos mal, de auer vna, que muchas. E porque losijos que nascieren dellas, fuessen mas ciertos. E pues que en los Titulos aute deste fablamos de los matrimonios, e de losijos que nascen dellos, queremos aqui dezir de las barraganas: e despues mostraremos, de losijos que nascen dellas. E primeramente diremos, qual deve ser rescibida por barragana. E onde tomo este nome. E quien la puede auer. E en que manera se faze tal ayuntamiento como este.

(a) LL. del tit. 26, y L. 9, tit. 32, lib. 12 de la N. R.

(b) Esta ha sido y es constante doctrina de la Iglesia, y solo advertiremos para todas las leyes de este título, que las mismas se hallan derogadas, habiéndose corregido en esta parte el derecho civil, particularmente por las leyes del tit. 26, lib. 12 de la N. R., y habiéndose variado hasta la opinion pública que considera el concubinado justamente como un gravísimo delito.

TITULUS XIV. CONCUBINIS.

(1) *Barraganas.* Dicit lex, quod inter concubinam, et uxorem, parum refert, nisi in honore, l. *item legato* 49. §. *parvi refert* 4. D. de *legat.* 3. unde vassallus cognoscens concubinam domini sui, privatur feudo, sicut privaretur, si cognovisset uxorem, ut dicit Bald. in cap. 1. col. 5. *quibus mod. feud. amitt.* et idem quod Bald. tenet Alberic. in l. 1. in *concubinatu*, D. isto tit. concubina tamen non transit in domicilium amasii, secundum Joan. de Plat. in l. *origine*, C. de *municip. et originar.* lib. 10. istæ tamen mulieres dicuntur habere venenum, ut in l. 1. et ibi notat Bald. C. de *natur. liber.* et probatur ex dicto Sapientis *Proverbior.* 7. v. 26. Dicit etiam Bald. ibi, quod istæ concubinæ præsumuntur quæsisse, quæ habent, de bonis amasii, et quod sunt torquendæ pro declaranda veritate rerum asportatarum; quod non est in uxore, ut in l. 2. C. *quando, et quibus quarta pars deb.* lib. 10.

(2) *Santa Iglesia.* Ut in cap. *nemo*, 32. quæst. 4. ubi Gloss. dicit, quod est canonicum crimen, et non legale; hodie verò videtur, quod etiam quoad nos per leges Regni sit etiam reprobatus concubinatus, ut patet in *capitul. Corrector.* §. 46.

(3) *En pecado mortal.* Hoc habetur in cap. *dicat aliquis*, et in cap. *meretrices*, 32. quæst. 4. ubi B. August. dicit, quod appellatione mœchiæ omnes illiciti concubitus continentur, ubi et vide Gloss. simplex enim fornicatio est peccatum mortale, ut patet ad *Galat.* cap. 5. et ad *Hebr.* 13. vers. 4. ibi: «Fornicatores enim, et adulteros iudicabit Deus» ad *Corinth.* 1. 6. cap. vers. 9. ibi: «Neque fornicarii, etc. ad Eph. 3. ibi: «Fornicatio autem, et omnis immunditia, neque nominetur in vobis» et adde S. Thom. in 3. *contra gentiles*, cap. 119. neque obstat cap. *his qui*, 34. dist. quia ille textus loquitur de uxore ducta sine solemnitate, et non de concubina, quæ non est uxor, secundum Doct. ibi, et adde Clement. ad nostrum 3. de *hæretic.*

(4) *Pena temporal.* Vide in dicta l. in *concubinatu*, ubi et Gloss. in parte *legis*: vide etiam Guilielm. Bened. in repet. cap. *Raynulfus*. fol. 112. col. 3. ad fin. et col. 4. ubi nititur probare, quod etiam hodie de jure Civili sit prohibitus concubinatus; quod et tenuit ante eum Host. in summa, de *voto*, §. *quot sunt species*: et ibi Guilielm. allegat notabile dictum Joan. Fab. in princ. *Instit. si quadrup. paup. fecis. dicat.* ubi dixit, quod homo agit contra naturam, alium coitum quam uxorium sectando: sed ut hic vides, illud procedit quoad peccatum, non verò quoad penam temporalem: vide etiam infra eod. l. 2. et dicit S. Thom. 2. 2. quæst. 69. art. 2. quod quia lex humana non exigit ab homine omnimodam virtutem, quæ paucorum est, et non potest inveniri in multitudine populi, quantam habet necesse lex humana sustinere, simplex fornicatio impunita relinquitur.

LEY. — Qual muger puede ser rescibida por barragana, e onde tomo este nome.

Ingenua (1) mulier es llamada en latin, toda muger que desde su nascencia es siempre libre de toda seruidumbre, e que nunca fue sierua. E esta atal puede ser rescibida por barragana, segund las leyes (2); quier sea nascida de vil linaje, o en vil logar; o sea mala de su cuerpo, quier non. E tomo este nome (3) de dos palabras; de barra, que es de arauigo, que quier tanto dezir, como fuera, e gana, que es de ladino, que es por ganancia: e estas dos palabras ayuntadas, quieren tanto dezir, como ganancia que es fecha fuera de mandamiento de Iglesia. E porende los que nascen de tales mugeres, son llamados fijos de ganancia. Otrosi puede ser rescibida por tal muger, tambien la que fuesse forra (4), como la sierua (5).

LEX I. — Potest enim esse concubina mulier libera, quæ dicitur ingenua, seu libertina; vel etiam serva: dicitur enim *barragana* arabice, id est, *fuera*, et *gana*: et sic dicuntur filii de *ganancia*. Hoc dicit.

- (1) *Ingenua*. Adde. *Instit. de ingen.* in princ.
- (2) *Las leyes*. Ut in dict. l. *in concubinato* 3. D. eod.
- (3) *Este nome*. Alibi dicitur *amica*, ut in l. *Marsurius* 144. de verb. sign. alibi *focaria*, ut in l. 2. C. de don. intervir. et uxor.
- (4) *Fuesse forra*. Etiam si sit aliena liberta, ut D. eod. l. *in concubinato* 3.
- (5) *Sierua*. Ut in l. fin. C. comm. de manum. et intellige de propria serva; nam cum aliena accessus est punibilis, ut in l. *inter liberas* 6. D. ad Leg. Jul. de adult. et l. *et si libidine* 23. C. eod. et D. de injur. l. *si stuprum* 23. et sic in propria serva loquitur dicta l. fin. et l. *denique* 8. D. de pignor. et l. penult. D. de privileg. credit. Sed an coitus uxori cum ancilla sua sit punibilis, secundum leges, et videtur, quod sic, ut in dicta l. fin. in fine: contrarium tenet consulendo Socin. consil. 248. l. vol. col. 5. et ibi Bald. de Bertolinis, se subscribit: est tamen in uxorato talis concubitus illicitus, ut infra in l. proxima, et in dict. l. fin. et etiam in non uxorato, ut supra dixi.

LEY II. — Quien puede auer barragana, e en que manera.

Comunalmente, segund las leyes seglares mandan, todo ome que non fuesse embargado de Orden (1), o de casamiento (2), puede auer barragana, sin miedo de pena temporal (3); solamente que no la aya virgen (4), nin sea menor de doze años (5); nin tal biuda, que biva honesta (6), e que sea de buen testimonio. E tal biuda como esta queriendola alguno rescibir por barragana, o a otra muger que fuesse libre de su nascencia, que non fuesse virgen; deuelo fazer, quando la rescibiere por barragana, ante buenos omes, diziendo (7) manifestamente ante ellos, como la rescibe por su barragana. E si de otra guisa la rescibiesse, sospecha cierta seria contra ellos, que era su muger legitima, e non su barragana. E si pleyto nasciesse sobre esta razon, assi lo judgaria el Juez seglar (8); fueras ende, si fuesse prouando que la ouiesse rescibida por barragana. Pero si fuesse otra biuda que no fuesse atal como sobredicho es, mas que fuesse de muy vil linaje, o de mala fama; o fuesse judgada que auia fecho adulterio con ome que ouiesse muger legitima, maguer ella fuesse suelta; a tal como esta no ha porque la rescibir (9) por barragana ante testigos, segund sobredicho es de la otra. Otrosi ninguno non puede tener por barragana ninguna muger que sea su parienta, nin su cuñada (10), fasta el quarto

grado: e esto, porque farian grand pecado, segund que dicho auemos (11), que es llamado en latin, incesto. E otrosi dezimos, que omes y a, que pueden auer barraganas, e non podrian rescibir mugeres legitimas. E estos son, de los que son llamados en latin *Præsides* provinciarum; que quier tanto dezir en romance, como Adelantados de algunas tierras. Ca tal ome como este, non podria rescibir muger legitima (12) de nuevo, en toda aquella tierra onde fuesse Adelantado, en quanto durasse el tiempo del Adelantamiento. E podria y rescibir (13) barragana, si non ouiesse muger legitima. E esto fue defendido, porque por el grand poder que han estos atales, non pudiessen tomar por fuerza muger ninguna, para casar con ella. Ca podria ser, que algun ome, que nol querrie dar de su grado a su parienta, o su fija por muger, que gela auria a dar a miedos, por la premia, o por el mal quel faria, por el poder del logar que touiesse. Otrosi ningun ome non puede auer muchas barraganas (14). Ca segund las leyes mandan, aquella es llamada barragana, que es vna sola (15): e ha menester que sea atal, que pueda casar (16) con ella, si quisiere, aquel que la tiene por barragana.

LEX II. — Quilibet non ordinatus, nec conjugatus, potest, concubinam habere: sed *Præses* in sua provincia non potest administratione durante, cum provinciali muliere nubere: potest tamen concubinam ducere: non tamen plures concubinas, sed unam dumtaxat habere. Hoc dicit.

- (1) *De orden*. Est enim clericis concubinas totaliter reprobatus, etiam jure Civili, ut in auth. *de sanct. Episc.* §. *clericos* 12 collat. 9. et in auth. *de monachis*, §. *si quis autem* 8. et C. *de Episc. et cler.* l. *eum qui probabilem* 19. cap. *sicut* 4. et cap. *tua* 8. et cap. *si autem* 6. de cohab. cleric. et mulier. cap. *presbyter* 82. dist. et procedit etiam in clerico minorum ordinum; de quo tamen vide per Bart. in dicta l. *in concubinato*, D. isto tit. et adde l. 43. tit. 6. l. *Partit.*
- (2) *O de casamiento*. Adde l. fin. in fine, *commun. de manum.* et quæ dixi supra l. proxima. in gloss. fin. et in l. 1. de concubin.
- (3) *Pena temporal*. Vide supra eod. in summa.
- (4) *Que non la aya virgen*. Nam cum virgine committitur stuprum, l. *inter liberas* 6. D. ad Leg. Jul. de adult. et in §. *Lex Julia*, l. *prima*, §. *cum Attilicino* D. isto tit. Gloss. tamen in l. 1. D. eod. in parte *stuprum*, tenet, quod etiam cum virgine, si est obscuro loco nata, vel interveniat protestatio, teneat concubitus absque pœna temporali, prout hic dicitur in vidua; ista lex vult contrarium: vide quæ dicam in l. 1. infra tit. proxima.
- (5) *Doze años*. Adde l. 1. in fin. D. eod.
- (6) *Biva honesta*. Ut in dicta l. *inter liberas*, et in d. §. *cum Attilicino*.
- (7) *Diziendo*. Adde. l. *in concubinato* 3. D. eod.
- (8) *El Juez seglar*. Ut habetur in dicta l. *in concubinato* 3. et in l. *in liberæ* 24. D. de ritu nupt. non tamen Juxta ecclesiasticus, ut in cap. *aliter*, et ibi Gloss. 30. q. 5. et cap. *is qui non habet*, 34. dist. et in hoc standum est Canoni, ut dicit Abb. in cap. *Ecclesia*, S. *Mariae*, de constit. col. 7. vers. *septimus casus*, quod Bald. dicit esse verum quoad matrimonium; quoad successiones tamen dicit, jus Civile servandum, l. *in liberæ* 24. D. de ritu nupt. quod est mirabile; sed fortè non verum, cum à matrimonio pendeant successiones; cap. *latores* 3. qui filii sint legit. si tamen concurreret diuturna cohabitatio cum aliis adminiculis matrimonii, vide in cap. *illud* 11. de præsumption.
- (9) *Rescibir*. Ut in dicta l. *in concubinato*.
- (10) *Su parienta, nin su cuñada*. Hoc idem ponit Azo, C. eod. in summa.
- (11) *Que dicho auemos*. Supra ead. Part. tit. 2. l. 15.
- (12) *Muger legitima*. Adde l. *si quis officium* 38. et l. *eos* 65. D. de ritu nupt. et l. *et si contra* 6. C. de nupt. et ideò dicit hic, *de nuevo*, quia veterem sponsam benè uxorem ducere potest, ut in dicta l. *si quis*, vers. *veterem*, et in l. C. *si Rect. prov.* Istæ tamen leges

correctæ sunt de jure Canonico, ut notat Joan. And. post Gofr. in cap. fin. de secund. nupt. in fine, Host. in summa, qui filii sint legit. §. *qualiter*, et à quo, versic. *illegitimos*, Abb. in rubr. C. *si Rector provinc.* et Abb. in dicto cap. fin. vide tamen Salic. in dicta l. *et si contra*, qui dicit, quod cum hæc leges, et similes fundentur, ne matrimonium contrahatur metu, et matrimonium metu contractum sit ipso jure nullum etiam jure Canonico, videtur, quod sit alia ratio: sed tenenda est opinio Canonistarum, nisi adesset probatio metus aliter, quàm ex præsumptione terroris officii; coadjuvaret tamen ista præsumptio alias probationes; et ad hoc nota dictum Salic. Cum enim matrimonium debeat esse liberum, iste terror officii coadjuvaret alias probationes.

(13) *Podria y rescibir*. Adde l. fin. D. eod. et l. *si quis officium* 38. D. de ritu nupt.

(14) *Muchas barraganas*. Non enim licet habere plures concubinas, ut in auth. *quib. mod. nat. eff. sui*, cap. *discretis* 12. §. *si verò effusa* 5. et ibi notat Gloss. collat. 7. et in auth. *de triente*, et semis. cap. *consideremus* 5. collat. 4. et Gloss. in l. 1. C. isto tit.

(15) *Vna sola*. Ut enim concubinus sit licitus, requiruntur plura de jure Civili; quia de jure Canonico nullo modo potest esse, quia est contra præceptum Decalogi, non macaberis, etc. Primò, matrimonii possibilitas; unde debet esse solutus, et soluta, ut hic, et in principio istius legis. Secundo, concubinæ unitas, id est quod sit una, et non plures; ut hic in verbo *otrosi*, de quo etiam hodie vide l. 11. *Tauri*. Tertio, secundum aliquos, cohabitatio simultanea; alii tamen non requirunt cohabitationem, sed dicunt sufficere prædicta duo, ut refert Bald. in auth. *licet*, C. de natur. liber. et idem Bald. in l. *eam quam*, C. de fideicommissis. dicit, quod licitus concubinus quoad leges sæculi est inter solutum, et solutam, debet tamen intervenire verbum protestantis, sed tenere in concubinam, et etiam factum, scilicet quod retineatur in domo, ita quod non possit vagari circa plurimorum concubitus: et Gloss. in l. penult. D. isto tit. requirere etiam videtur cohabitationem: respectu tamen legitimisationis filiorum non est necessaria cohabitatio, quando subsequeretur matrimonium, ut dixi supra tit. prox. in l. 1. et adde l. 1. infra tit. 1. ibi, *de fuera de sus casas*, et quod ibi dixi: sed an requiratur ista cohabitatio in concubinato, vide Roder. Suar. in comment. l. 1. tit. 6. lib. 3. *Foro Leg.* fol. 3. ubi concludit, quod in his Regnis, etiam ante legem Tauri, semper vidit pronuntiatum, quod licet in concubinato non adessent solemnitates cohabitationis, filii essent naturales, et quod etiam talibus possit reliqui.

(16) *Que pueda casar*. Adde in auth. *ut liceat matri, et avia*, cap. *ad hoc* 2. collat. 8.

LEY III. — Quales mugeres son, que non deuen rescibir por barraganas los omes nobles, e de grand linaje.

Ilustres (1) personas son llamadas en latin, las personas honrradas, e de grand guisa, e que son puestas en Dignidades; assi como los Reyes, e los que descenden dellos, e los Condes (2). E otrosilos que descenden dellos, e los otros omes honrrados semejantes destos (3). E estos atales, como quier que segund las leyes, pueden rescibir las barraganas; tales mugeres ya, que non deuen rescibir (4), assi como la sierua, o fija de sierua. Nin otrosi la que fuesse aforrada, nin su fija; nin juglaressa, nin sus fijas; nin tauernera (5), nin regatera (6), nin alcahueta, n'n sus fijas; nin otra persona ninguna de aquellas que son llamadas viles (7), por razon de si mismas, o por razon de aquellos do descendieron. Ca non seria guisada cosa, que la sangre de los nobles fuesse embargada, nin ayuntada a tan viles mugeres. E si alguno de los sobredichos fiziesse contra esto, si ouiesse de tal muger fijo, segund las leyes (8), non seria llamado fijo natural; ante seria llamado spurio, que quier tanto dezir, como fornezino (9). E demas, tal fijo como este non deue partir (10) en los bienes del padre, nin es el padre tenuto de criarle (11), si non quisiere.

LEX III. — Illustres non possunt in concubinam habere, nisi ingeniam, non libertinam, aut cauponam, regatariam, lenam, aut aliquis earum filiam, neque alias vilis conditionis: alii filii non erunt naturales, nec succedent patri, nec tenentur alimentare, quia sunt spurii: et illustres dicuntur de enealogia Regali, aut Comites, vel sui descendentes, vel similes. Hoc dicit.

(1) *Ilustres*. Habes hic expressum, qui dicuntur illustres: de jure vero communi, vide glos. notabil. in auth. *ut ab illustrib. et qui super eos sunt*, collat. 7. et vide Joan. de Plat. in l. fin. de decurion. lib. 10. et superillustris est Papa, Imperator, Patricius, Consul. Gloss. in l. *quotiens*, C. *ubi sena. vel claris*. vide Abb. in cap. *solitæ*, l. notabil. de major. et obed.

(2) *E los Condes*. Nota hic, quod Comites sunt illustres; Bald. vero in l. 1. versic. *his cunabulis*, D. de offic. præf. prætor. dicit eos spectabiles: ideo tu nota istam legem, qui sunt illustres; et dicit ibidem Bald. quod Cardinales, et Patriarchæ, qui sunt ad instar Regum, et regunt multas provincias, sunt illustres; Archiepiscopi vero, et Episcopi sunt spectabiles. Specul. tit. de jurisd. omn. judic. col. 4. Metropolitans vocat illustres, Episcopos spectabiles: vide per eum latè; hodie tamen in his nominibus nimis exceditur per abusum.

(3) *Semejantes destos*. Et idem multo fortius Duces, et Marchiones sunt illustres.

(4) *Que non deuen rescibir*. Licet ergo possint contrahere nuptias cum istis vilibus personis isti illustres, ut in auth. *ut liceat matri, et avia*, cap. *quia verò* el. 1. collat. 8. et in auth. *sed novo jure*, C. de natur. liber. non tamen etiam hodie possunt viles personas, de quibus hic, habere concubinas; et sic remanet incorrecta l. 1. C. de natur. liber. in concubinis, ut declarat ibi Azo in summa, col. 2. vers. *neque prætereundum*, et idem tenet Alb. in dicta l. 1. in fin. et probat ista lex. Sed an hodie per l. *Tauri* 11. filii de quibus in ista lege, sint naturales, et sic corrigatur ista lex? Cogita: quia videtur, quod in isto casu speciali propter rationem hic positam, ista lex manet incorrecta; sed fortè propter generalitatem illius l. *Tauri* in practica servaretur contrarium.

(5) *Nin tauernera*. Intellige de ea, quæ ministrat in taberna, et dat vinum potantibus, non vero in domina cauponæ, ut in l. *quæ adulterium* 29. C. de adult. quia et honestæ foemina, seu dominæ aliquando faciunt vendi vinum in taberna, neque ibi ministrant, vel assistunt, et ideo non dicuntur viles personæ, secundum Alber. in l. *humilem*, C. de nupt.

(6) *Nin regatera*. In dicta l. 1. dicitur ea, quæ mercimoniis præstat publicè, et videbatur contrarium per l. *eos* 12. in princ. D. de decurion. et intelligerem de ea quæ secundum communem usum loquendi vulgo ita appellatur.

(7) *Viles*. Potest intelligi de aliis, qui alia vilia exercerent officia, ut dicit Gloss. in cap. *qui contra* 24. quæst. 1. vel hi de quibus habetur in text. et Gloss. in auth. *de testib.* §. *sancimus*, collat. 4. et vide l. 9. tit. 1. lib. 4. *Ordin. Regal.*

(8) *Las leyes*. Ut in l. 1. C. de natur. liber. et hic.

(9) *Fornezino*. Vide infra tit. 1. l. 1.

(10) *Non deue partir*. Non succedet ergo in his, in quibus aliis naturalis succedit, ut in auth. *licet*, C. de natur. liber. juncta dict. l. 1. et quicquid ei à patre donetur, aufertur ab eo, et applicatur certis personis, de quibus in dicta l. 1. C. de natur. liber.

(11) *De criarle*. De æquitate canonica secus esset, ut in cap. *cum haberet* 5. de eo qui duxit in matrim. quam pol. per adult. et ibi Innoc. et Doct. etiam in auth. *ex complexu*, C. de incest. nupt.

TITULO XV.

DE LOS FIJOS QUE NON SON LEGITIMOS (a).

Fijos han a las vegadas los omes, que non son legitimos, porque non nascen de casamiento segund ley. E como quier que Santa Iglesia non tenga, nin aya por fijos derechureros, atales como estos; pero pues que acaesce que los omes los fazen, ya que en el Titulo ante desta fablamos de las barraganas, queremos dezir en este, de los fijos que nascen dellas. E mostrar primeramente, que quier dezir fijos non legitimos. E por qua-